

Meddelelser fra Selskabet

BELLMAN I DANMARK

REDAKTÖREN HAR ORDET: RANDI LARSEN

Redaktören i vinterforklädning

Randi Larsen er gymnasielærer i dansk i Sverige, næstformand i SBiD samt medlem af redaktionsgruppen for Skriftserien og redaktør af MfSBiD

Så blev det december og selskabet afslutter 2016 med at udsende sit sidste nummer af *MfSBiD*. Første indslag er anmeldelsen af Fredmandagen ved styrelsesmedlem Georg Amsinck. Det var en interessant og underholdende aften med Anna Carina Sundstedt som solist, som vi jo allerede fik lov at opleve ved Bellmandagen i august, Henrik Metz som pianist & entertainer, og Lars Hedelius demonstrerede den lydlige del af Ediths guitar, som vi fik beskrevet i nr. 90. Hans Lundsteen stod for aftenens åndelige føde med et foredrag om Bellmans Salmer, og vi sang "Gubben Noah", som Per Olsen har en artikel om i dette nummer, hvor han indfører os i sammenhængen mellem Carl Michael Bellman, Thomas Kingo, Jørgen Sonne, Klaus Riffbjerg og François Villon.

De vågne medlemmer & læsere har naturligvis også observeret at Fredmandagen fulgte op på temaet fra forrige blad, med Ediths guitar og "Fjäriln Vingad". Dorte Thorsen følger nu op på temaet fra nr. 90 med en artikel om "Fjäriln Vingad". Det sidste indslag er af undertegnede, hvor jeg skriver om mit møde med Jan Lundquist fra Linköping, som har pla-

ner om at åbne et Bellman-museum. Fra næste nummer, hvis der er materiale til det, vil der findes en rubrik med læserbreve og spørgsmål til styrelsen om Bellman, så jeg vil gerne opfordre til at indsende bidrag til en sådan rubrik.

Hvem kan ellers beskrive det forangne år bedre end digteren selv, i FS 17 kan vi se hvordan der er blevet fejret og drukket, pengene er brugt op – og så kom jul!

FS 17

I Januari månad, gutår!

Så köpte jag mig en väst drap d'or;

Sen köpte jag i Stakens gränd

En råck nyss vänd;

Och uti Martii månad, Cousine

Så köpte jag, oändligt fin,

En Nattråck af pärlfärgadt satin.

Slå i mer vin.

Hurra! från Mars til Maj, kära vän,

Så hade jag ingen fyrk mer igen,

Och hvarken Byxor, Råck eller Skor.

Drick, drick, drick, drick min Bror.

Från Junii, Julii, så til August,

Intil September söt och förtjust,

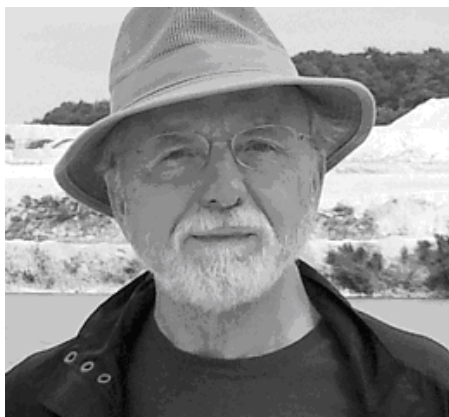
Så satt jag naken, full och ful.

Och så kom Jul.

FREDMANDAGEN PÅ GENTOFTE HOVEDBIBLIOTEK

Fredag den 18. november 2016

Af Georg T. Amsinck
*Civiløkonom og
styrelsesmedlem i SBI*

Omkring 50 mennesker trodsede den mørke novemberdag, for at lade sig underholde i den lyse og smukke Øregaardssal på Gentofte hovedbibliotek. Aftenen var dedikeret til Bellmans religiøse digtning, men samtidig beriget med så mange andre indslag, at man med nogen ret kunne hævde, at den også var tilegnet de danske guldalderkunstnere, som blev stærkt påvirket af det svenske digtergeni.

Efter formandens velkomst, hvor han nævnte at vi med Fredmandagen fejrede selskabets stiftelse, sang vi FS 16, "Är ja född så vil jag lefva". Henrik Metz akkompagnerede sangen, som han gjorde det ved andre af aftenens viser. Mesterligt og med finurlige bemærkninger til formanden. Denne havde ellers travlt med at præsentere Lars Hedelius Strikkertsen, der er specialist i at spille på 17-1800 tals guitarer. Lars Hedelius demonstrerede selskabets Martinez guitar fra 1801, et instrument der oprindeligt var ejet af Holger Drachmanns muse Edith. I de rette hænder har det en sprød og insisterende klang. Vellyd, virkelig vellyd. For at knytte forbindelsen til Holger Drachmann, sang

Alex Pedersen "Bellman blandt skærene", idet han samtidig personificerede digteren i påklædning og statur. Lars Hedelius brugte Ediths guitar til at akkompagnere Anna Carina Sundstedt i den første af de tre Bellman-viser, som hun sang på svensk, hvilket falder ganske naturligt, eftersom hendes mor er svensk, og hun selv har boet hinsidan. FE 72 "Glimmande nymf" og derefter FE 81 "Märk hur vår skugga". Sangen som Carl Michael Bellman dedikerede til sin ven dr. Blad. Efter slutstrofen, "vi ä torstiga alla", udbragte Anna Carina selvfølgelig en skål - gutår. Afdelingens sidste sang "Se svarta böljan vita dräg", var ledsaget af den skønne menuet, som Kuhlau anvendte i Johan Ludvig Heibergs nationalskuespil *Elverhøj*. Erik Harbo introducerede os til Jeppe Aakjærs oversættelse af "Joachim udi Babylon", som vi sang under operasangerens ledelse. Denne tekst er, som andre af Aakjærs Bellman oversættelser, blevet revideret af Jens Louis Petersen og Erik Harbo. Interessen for Bellmans salmer har i de sidste par år vakt danske litteraters bevågenhed. Hans Lundsteen

introducerede os for Bellmans religiøse univers. Bellman, der brugte Paulus epistler som grundlag for sine egne, var velbevandret i den kristne tro, ja efter Hans Lundsteens mening, var han ligefrem en Jesusfan. Han kunne blot ikke holde de moralske hyklere ud. Hans Lundsteen har gengivet Bellmans Salmer og udgivet dem på tryk som bd. 6 i Skriftserien. Palle Thilo har derefter sat nogle af disse på en sangbar form og Henrik Bøggild har komponeret den ledsagende musik. I en stærk alliance mellem Henrik Metz og Anna Carina fremførte de salmer som, "En sol, som lyste varmt" og "Fader omsorg hav for mig", hvor den sidste også blev fremført i Bellmans eget melodioplæg. En del af salmen, nemlig strofe 4 til 7 blev fremført af koret Canta Hafnia, dirigeret af Henrik Bøggild og akkompagneret af Henrik Metz.

Så var Erik Harbo tilbage med Jeppe Aakjærs bibelske viseoversættelser, der oprindeligt blev trykt i *"Arbejdernes Julealbum"* 1907. A capella sang han først "En Potifars hustru", og akkompagnerede derefter salen i FS 64, "Fjäriln vingad syns på Haga". Anna Carina sluttede aftenens solistprogram af, med først at synge "Mærk! i stjerner, sol og havet" og derefter "Bort i denne højtids time". Henrik Bøggilds melodi til den sidste salme virker meget kirketoneagtig, mens den første var dejlig operaagtig, så Anna Carinas stemme fik mulighed for at glimre i det akustisk fine rum.

Meget passende sluttede Erik Harbo af med at akkompagnere os til Jeppe Aakjærs oversættelse af "Gubben Noah", den første Bellman-vise, som kom til Danmark fra digterens hjemland.

NÅR EN JOBANSØGNING FORKLÆDER SIG SOM EN SANG

Af Dorte J. Thorsen
(f. 1969), Cand. scient i Kulturgeografi fra
KBH's Universitet og journalist Kristeligt
Dagblad & kristendom.dk og Bellman-
ambassadør i SBiD. Har for nylig udgivet
bogen *Glade Jul, dejlige Jul*, en e-bog om
julen og dens traditioner

*Dorte Thorsen foran Bellmanhuset,
urvädersgränd 3 på Södermalm,
Bellmans bolig 1770-74*

Der findes næppe nogen mere elsket – eller mere forkæret – Bellman-
vise end Fredmans sang no. 64
"Fjäriln vingad syns på Haga".

På overfladen er visen et poetisk og
musikalsk glansbillede, der fore-
stiller en sommerfugl, der flager
i luften en solrig sommerdag ude
på det naturskønne Haga Slott ved
Stockholm, mens en tilfældig bonde
fra omegnen møder den daværende
monark, teaterkongen Gustav d. 3,
der venligt hilser på sin undersåt.

Der er altså ren idyl derude på Haga
– og i Sverige. For visens underlig-
gende morale er, at hver tinger på sin
rette plads, både i naturen og i sam-
fundet. En plads, der oven i købet er
guddommeligt bestemt, som man
kan høre det i visens sidste strofe.

Visen er derfor også et forsvar for
den oplyste enevælde som den
bedste samfundsform, hvor orden
behersker kaos. Hvor alle lykkelige
og i taknemmelighed lever det bed-
ste liv i den bedste af alle verdener,
som netop idyllen på Haga med den
store engelsk-inspirerede slotspark,
pavillonen, søen og slottet er de fysi-

ske beviser på. En verden i harmoni
og velduft fra det friske, grønne
græs, de mange blomster – og det
allestedsnærværende vand, hvori
både solen og stedets skønhed bliver
spejlet, så det gnistrer for øjnene.

Det er så næppe et verdensbil-
lede, som de mange fattige inde i
Stockholms slum og snavs har været
enige i. Dem, som Bellman ellers
hyldede som ypperstepræstinder
og Bacchi herolder. Men i visen om
sommerfuglen er der ikke plads til
vin, erotik og død. Eller personer, der
sover rusen ud i en smal gyde eller
står med et blåt øje, fordi de er ble-
vet slået af en af kongens soldater i
kampen om en kvindes gunst.

Bellman havde så også en mission
med at prise tingenes tilstand og
især kongen som den milde og oply-
ste monark, der tog sig godt af sit
land og sine undersåtter. "Fjäriln
vingad syns på Haga" er nemlig
en camoufleret jobansøgning for
Bellmans kone, så hun kunne blive
husholderske på slottet.

Det virkede så ikke. Men visens
farve- og sansemættede beskrivel-

ser og billeder af naturen og dyrelivet på og omkring Haga Slott er ligeså enkle, som de er smukke. Ja, visen foregriber endda den kommende 1800-tals-romantik med sit konstante fokus på skønhed og harmoni, både i naturen og i forholdet mellem natur og mennesker.

Og det gøres så effektivt, at man – når man hører eller synger visen – simpelthen kan SE solens blink i vandet og svanens majestætiske gliden over de samme små bølger, HØRE øksens hug og en hamren mod granitten, DUFTE blomsterne og vandets friskhed – og ikke mindst MÆRKE med hver fiber i kroppen, at det er sommer. En varm og velsignet svensk sommerdag.

Så hvis man havde haft reklamer i 1700-tallet, så havde ”Fjäriln vingad syns på Haga” vundet førstepræmien. Det kan nås endnu. For den dag i dag trækker visen folk fra hele verden til Haga.

Haga Slott og kronprinsesse Victoria.

Det er i den sammenhæng så også værd at notere sig, at det stadig kan opleves. Undertegnede var ude ved Haga i sommer, og alt er der endnu: Sivene, vandet, klipperne, birketræerne, fyrretræerne, blomsterne – og sommerfuglene.

Ja, selv kongelige kan Haga Slott igen levere efter en pause uden royale beboere. Men nu er slottet bolig for kronprinsesse Victoria, hendes mand prins Daniel og deres to børn, prinsesse Estelle og prins Oscar. Dem møder man dog ikke sådan lige. Omkring Haga Slott er der nemlig af sikkerhedsgrunde rejst et højt hegn, som man end ikke må fotografere. Man kan dog stadig gå langs med

vandet hele vejen rundt – og det stik mod den svenske sikkerhedstjenestes ønske. Men kronprinsesse Victoria insisterede. Adgangen til vandet skulle være for alle besøgende, mente hun.

Så nok er slottet gemt godt væk i dag, men alt andet er som i visen. En sommerfugl lever ellers kun så kort, siger man. Men sommerfuglen på Haga Slott har indtil videre klareret mere end 200 år – og den vil leve længe endnu. For alt derude er stadig ligeså lifligt en solrig sommerdag, som det var dengang, Bellman så sommerfuglen danse i den lune luft og derpå skrev den smukke vise.

Og her er teksten:

FS 64

*Fjäriln vingad syns på Haga,
Mellan dimmors frost och dun,
Sig sitt gröna skjul tillaga,
Och i blomman, sin paulun;
Minsta kräk i kärr och syra,
Nyss af Solens värma väckt,
Til en ny högtidlig yra
Eldas vid Zephirens fläkt.*

*Haga, i ditt sköte röjes
Gräsets brodd och gula plan;
Stolt i dina ränlar höjes
Gungande den hvita Svan;
Längst ur skogens glesa kamrar
Höras tätta återskall,
Än från den graniten hamrar,
Än från yx i björk och tall.*

*Brunsvikens små Najader
Höja sina gyldne horn,
Och de frusande cascader
Sprutas öfver Solna torn;
Under skygd af hvälfda stammar,
På den väg man städad ser,*

*Fålen yfs och hjulet dammar,
Bonden mildt åt Haga ler.*

*Hvad Gudomlig lust at röna
Innom en så ljuflig Park,
Då man hälsad af sin Sköna,
Ögnas af en mild Monark!
Hvarje blick hans öga skickar,
Lockar tacksamhetens tår;
Rörd och tjust af dessa blickar,
Sjelf den trumpne glädtig går.*

Udg. Gunnar Hillbom 1990

Jeg takker for øvrigt ydmygst for udnævnelsen til Bellman-ambassadør. Udover mit job har jeg min egen blog Danmarksbloggen, der handler om kunst og kultur, men også om samfund, fællesskab og om dén danskhed, som drejer sig om tolerance og mangfoldighed. På Danmarksbloggen kan man fx læse en anmeldelse af Teatret Optimis' Bellman-forestilling "Elskov, vin og basfioler". Jeg lærte for alvor

Bellman at kende en sommeraften for nogle år siden, da jeg sammen med min datter gik rundt i Gamla Stan i Stockholm. Vi kom forbi Musikvalvet Baggen i Svartmangatan, hvor en kvinde klædt i 1700-talskjole gjorde reklame for Thord Lindé, der nede i den gamle vinkælder gestaltede Fredman med både skuespil, sang og eminent guitarspil. Dét måtte vi bare opleve, og jeg var solgt fra første tone – og er det stadig, nu bare endnu mere. For der er det særlige ved Bellman, at jo mere man erfarer om ham og hans enestående produktion, jo mere finder man ud af, at der er uendelige mængder tilbage. Bellmans viser er nemlig en skatte-kiste uden bund. Der er hele tiden nyt guld at komme efter, nye erkendelser, nye store oplevelser. Det er mageløst. Og så synes jeg i øvrigt, at Bellman er bedst på originalsproget. Så stod det til mig, skulle man altid synge Bellman på svensk.

Foto fra Haga i Stockholm, af Dorte Thorsen

BELLMAN & SONNE & VILLON & KINGO & RIFBJERG – AND ALL THAT JAZZ

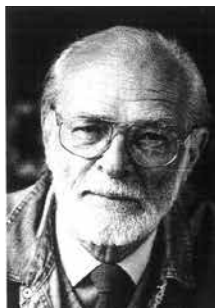
Per Olsen, lektor emeritus i litteratur-
videnskab. Seneste udgivelser:
*Livet bliver ikke genudsendt. Carpe diem-
temaet & Tøm nu dit glas, se Døden på
dig venter. Nye vinkler på Bellman*

Foto: Sonne Roos

I begyndelsen af sommeren 2016 var jeg til forskningsbibliotekar på Det kgl. Bibliotek Bruno Svindborgs bisættelse. Han skulle kategorisere og kuratere forfatteren Jørgen Sonnes papirer: breve, avisudklip, anmeldelser, interviews m.m. Ligesom han havde gjort det med den usædvanligt fine Rifbjerg-udstilling på Det kgl. Bibliotek i 2015-16. Det var aftalt tidligere mellem ham og Sonne og dennes hustru Birgitte Sonne. Bruno havde bedt mig deltage – formodentlig pga. min og Søren Schous bog om Jørgen Sonne.¹

Digteren døde imidlertid i september 2015, 14 dage før han ville være blevet 90 år. Bruno, Birgitte og jeg aftalte en dato, hvor vi skulle mødes i hjemmet i Tyvelse for at snakke om de indledende skridt til katalogisering af papirerne. Jeg blev imidlertid forhindret, og kort tid efter hørte og læste jeg om Brunos pludselige død i juli 2016. Birgitte spurgte, om jeg stadig var interesseret i at kigge en del af de efterladte papirer igennem (med undtagelse af hans livslange korrespondance, som formodentlig vil blive en guldgrube for litterater og som nok vil flytte et par littera-

Digteren
Jørgen Sonne
(1925-2015)

Per & Sanne til det nye år. Jeres JS

turhistoriske positioner). Jeg hentedede kassen og kastede jeg mig over indholdet. Det meste havde jeg selv, foruden min egen relativt store korrespondance gennem årene med Jørgen, som jeg havde lært at kende tidligt i min studietid. Desuden har jeg fra o. 1965 indtil o. 1990 optaget en række interviews med ham

– 10 formidable kassettebånd med Poeten i topform (ca. 10 timer), nu overspillet på 2 CD'er. Er der et interesseret forlag? Derfor regnede jeg ikke med de store overraskelser. Men et brev fra Klaus Rifbjerg til Jørgen Sonne, som havde sendt ham sin bog om Thomas Kingo, fangede min interesse. Det følger her:

Rørviq d. 27.11.03.

Kære Jørgen, ja, undskyld jeg bander, men hvis ikke du, hvem fanden skulle ellers skrive kongenialt om Kingo i dette land! Tak for bogen og til lykke med årsdoktoratet i Roskilde - fortjent, fortjent! - jeg har straks gnavet mig ind på den gamle, som jeg har elsket siden vi stod og hujede "Vågn op og slå på dine strenge" i morgenmørket på Vestre Borgerdyd. Mærkeligt nok bringer Kingo med sin metalskinnende sur-realisme Bellman i tankerne, gud ved om rokokomanden har læst barokforgængeren? Næppe. Jeg ser du har ham med i noten til den vidunderlige Noa-suite plus Villon, selvfølgelig, men Bellman havde allerede rumsteret i bevidstheden inden. I min. Selv dine akcenter passer som fod i hose til bindestreks-digteren, jeg studsede dog over én af dine egne: hedder det virkelig galimatias, jeg har hele livet sagt galimatias!

Kærlig hilsen til Gitte
din

Klaus

Vred ung mand

Klaus Rifbjerg som "vred ung mand" taget af fotografen Georg Oddner ved Inge Rifbjergs families sommerhus i Rørviq, hvor filmen *Weekend* blev optaget i 1962.

Klaus Rifbjerg
(1931-2015)

Anledningen til Riffbjergs brev var, at Sonne havde sendt ham sin bog om *Thomas Kingo. Væsen og værk* (2003). Den havde været undervejs i årtier, og jeg havde selv som forlagsredaktør på Munksgaards Forlag opmuntret ham med projektet o. 1970 ved at låne ham Kingos *Samlede Skrifter* 1-7.²

I 2000 blev Sonne udnævnt til æresdoktor ved Roskilde Universitetscenter, og det hedder i indstillingen og begrundelsen, som indleder Kingobogen: "Jørgen Sonne er som kunst- og litteraturanalytiker og som litteraturhistoriker bredt og dybt orienteret. Hans videnskabelige arbejde er, både hvad sprogområde og kunstgenre angår, usædvanligt vidtspændende. (...) Resultaterne fremlægges i en form, der forener videnskabelig præcision med den erfarne digters "insiderviden" om det sproglige håndværks finesser. Vi er derfor glade for at Jørgen Sonne, vor æresdoktor, har ladet os udgive hans vel mest omfattende litteraturanalytiske arbejde [om Thomas Kingo]". Riffbjergs Kingo-henvisning ("vågn op og slå på dine strenge") er til starten af "Dend syvende Morgensang" fra *Aandelige Siunge-Koors Første Part* fra 1674. Sonne fortsatte i øvrigt sit litteraturvidenskabelige arbejde med en bog om Aarestrup.³

Det afsnit hos Kingo, som Riffbjerg hentyder til, "den vidunderlige Noa-suite", er fra *Gullands* (dvs. Gotlands) *Indtagelse* fra 1677. Men lad os tage bibelhistorien kronologisk. Noas ark rummede 10 personer: Noa, hans hustru, de tre sønner (Sem, Kam og Jafet) og deres koner. Efter Syndfloden lander de på bjerget

Ararat og slår sig ned i regionen. I *Første Mosebog* 9 står der: "Noa var agerdyrker og den første, der plantede en vingård. Da han nu drak af vinen, blev han beruset og blottede sig inde i sit telt. Da så Kana'ans fader Kam sin faders blusel og gik ud og fortalte sine brødre det; men Sem og Jafet tog kappen, lagde den på deres skuldre og gik baglæns ind og tildækkede deres faders blusel med bortvendte ansigter, så de ikke så deres faders blusel. Da Noa vågnede af sin rus og fik at vide, hvad hans yngste søn havde gjort ved ham, sagde han: 'Forbandet være Kana'an, / trælles træl blive han for sine brødre!'"

Thomas Kingo

have nævnt Erasmus Lætus (Rasmus Glad, 1526-82), der i *Res Danicæ, Danmarkshistorie* (1573) parafraserer beretningen i *Første Mosebog*⁴, og Anders Arrebo (1587-1637), der i dansk litteraturs første store naturrepos *Hexaëmeron* fra 1661 gengifter historien.⁵

Middelalderdigteren og evighedsstudenten Villon skriver i "BALLADE og Bøn" fra galgensangene i *Store Testament* (1461-62): "Père Noël, que plantastes de vignes" eller på dansk i, ja, Jørgen Sonnes oversættelse:

Sonne nævner i fodnote 19 både François Villon (1431-e. 1463) og Thomas Kingo (1634-1703) som forfattere, der digter videre på Noa-historien. Han kunne også

Dig, Gamle Noah, der planterede
druer; dig også Loth, som drak i
hulens dyb, så Elskovs Gud, der lader
mennesker avle, ved list lod dine
døtre dig bedække

(jeg siger det ikke for at dadle jer);
Drikkelagsleder, som forstod din
kunst:

Jer tre jeg beder hive op på pinden
den gode mester Jean Cotards sjæl!⁶

François Villon

Flere af renæssancens franske og tyske anakreontiske/bakkanalske forfattere hyldede i deres drikkeviser Noah; én af dem var Jean le Houx, advokat og digter fra Val-de-Vire i Normandiet (1551-1616):

Que Noé fut vn patriarche digne!
Car ce fut luy qui nous planta la vigne
Et beau premier le ius de son raisin.
O le beau vin!

("Patriarken Noa var en hædersmand! / For det var ham der plantede vinen til os / Og drak som den første sin drues saft. / Åh, den gode vin!")⁷

Kingo fik trykkeitilladelse til en fortsættelse af sit første krigsdigt *Christian den Femte, hans Majestæts første og lykkelige Ledings-Tog* (1676), og i begyndelsen af 1677 udkom et tillæg med tre digte, hvoraf det første på 1000 aleksandrinere handler om Gotlands erobring den 1. maj 1776. Heri føres det danske kongehus i lige linje tilbage til syndfloden. Kingos Noa-afsnit er, som Sonne skriver, mere konkret og sansemættet, her i Sonnes moderniserede retskrivning og med hans kommentarer (se næste side).

Sonne afslutter sin analyse af Noa-afsnittet i *Gullands Indtagelse*: "Kanaan i Gl. Testamente var: Det Land, der flyder med Mælk og Honning... Det er sjældent i dansk lyrik at digte om avlelemmet ["blusel-nøgen"], men i Ko-Klagen *Sæbye-gaards KoeKlage*, 1665 havde Kingo talt om tyrens tordenstok. Det sker nu i et baroks spillevid, Blusel er både skamfølelse og et organ. Hans høje læsere har nok godtet sig".

Villon var en litterær bohème-type, som med sin ironiske holdning og parodiske stil foregriber bl.a. Bellman og hans *Fredmans epistlar* og *Fredmans sanger*, ligesom Baudelaire med sine *Les fleurs du mal* i midten af 1800-tallet, og den

DE FRIE UDFOLDelser

GAMMELT NYT OG GODT

Vi vil se på de store og frie digte, Kingo delvist oversat fik skrevet. En digter skriver på stof som er tilgængeligt i hans egen tid og henter det nu og da ud fra tidligere tider. Kingo antyder Bibelen historier i sine salmer, og i to verdslige digte bruger han dem, fra Første Mosebog kap. 9. om Noahs gerninger efter Syndfloden. Det er nokså artige sager (og både Villon og Bellman¹⁹ strejfedes dem før og efter Kingo). I Renaissance hed sådan versering *imitatio*, egl. en efterligning, af græsk og latin, og det kom der saftige sager ud af, som også her.

Det første stykke er om alle dyrene til Arken, og det går ned til Kingos tanker om et Fredens Samfund, i de krige han digtede om. Først mindes digteren, at Noah var tømmersmand, så vi får hans værktøj til Arken: Økse, "skarp-tandet sav" (!) hakke, spade, hammer, fil og bor og båndkniv; og den er en klinge med to håndtag til at afbarke stammer. Som om dét var ting at sætte ind et digt (ganske som Vandrør eller Radiator i nyeste tid). Efter det ser vi Noah som vinplanter, og med en så nær sansning føler man det, som om Kingo selv har syslet i en blomsterhave:

Noahs Have med Vin

Som han en morgenstund i marken går og vanker,
fuld af adskillige •den Første Verdens tanker, den før Syndfloden
op kom han på en høj, som dog var noget •flak flad
hvor tusind blomster sig igennem jorden stak.

Han dér med spaden ned i jord med foden trykker,

som femten blomster i en klynge med oprykker;

imellem fingrene han jorden sagte gned,

og fandt så, at den var sort, muldet, klam, og fed.

Forneden ser han, hvor en liden vinstok hælder,

opstøttet kun udaf de store brændenælder,

al jord var ganske fra den halve rod bortskyllet,

den trevlede halve part med sand var overhyldet.

Han skær da med sin kniv i de •knæ-agtige ranker,

led i stilk

og fingertrykker dem, at se hvad saft der vanker:

Da pibled den her ud, og om hans fingre flød,

hvoraf hans hjerte en ej ringe glæde nød.

Han leder her og der, han finder fler og flere,

han sanker dem i hob, sit håb dermed at •mere,

ty. forege

og på før sagte høj han planter dem i rad,

hans ansigts perlesved tit på dem væsket sad. ...

Efter havedyrkerens besvær gror vinjerne op, og Noah gør vin af druerne. Og nu begynder skandalen, som så tit i det Gamle Testamente, og vi får en kenders beskrivelse af tilstandene i en hejdundrende brandert:

Noahs Drukkenskab

En dag da, som han sad udi sin løv'-hytte

og •tankespåner skar, som sjælden er til nytte, var åndsfraværende

da faldt ham ind, at han i druens sukkertår

fordrukne vilde •slet hver sindets tankesår rent ud

Han drak, og drak igen! hvor tit jeg ej kan sige,

til •hvingel-dunster op udi hans hjerne stige', svimle-

hans hytte løber om, han raver her og der,

hans famler, fjanter, og ved ikke hvor han er.

Han finder i sin bug den unge vin at rumle,

og tarmevrid, som ham til jorden morne tumle,

indtil han endelig i snorkesøvn henfaldt

og blusel-nøgen lå foruden nogen pjalt! -

*Gubben Noach vilande på marken omgiven av sina söner sedan han tagit sig ett rus (1 Mos. 20–24). I bakgrunden ses vinstockar och Arken parkerad på Ararats topp. Ur Johann Hübner, *Twå gånger Twå och Femtio Utvalda Bibliska Historier Utur Gamla och Nya Testamentet Ungdomen til godo sammanskrefna*, *Westerås 1747*.*

bevidst naivistiske tone hos Jens August Schade i 1920'erne og 30'erne.⁸

Så kommer vi til Bellman, hvis *FE 35* starter:

Gubben Noak
Gubben Noak
var en hedersman.
När han gick ur arken
plantera han på marken
mycket vin, ja mycket vin, ja
detta gjorde han.

Her er der en mere bevidst fortællerposition end i bibelhistoriens mytisk-registrerende. Noas tolerante hustru lader ham få "det ena ruset/på det andra, på det andra", og Bellman udnytter den bibelske myte til et mere hverdagsagtigt, medmeneskeligt og underholdende formål; fx har figuren Noa sit eget hår, han har fipskæg, røde kinder og bløde dobbelthager – langt fra enevældens stockholmske hof- og parykkultur. Og desuden anvendes et mere folkeligt formsprog end i Biblen – som i samtidens såkaldte kistebreve.

Gubben Noak
Gubben Noak
brukte egna hår,
pipskägg, hakan trinder,
rosenröda kinder,
drack i botten, drack i botten.
Hurra och gutår!

Strofe 3 angiver en årsagsforklaring på hvorfor Noa har plantet vinen: Noah har selvfølgelig plantet den fordi alle mennesker, ligesom kreaturer, er tørstige naturer. Da sangen udkom som skillingstryk i 1767, affødte den en reaktion fra Lunds konsistorium. De skriver i et cirkulære fra den 10. februar 1768: "Gubben Noah må bedröva og oroa alla rättsinnade, i det att den heliga gudsmannen uti denna visa, vilken såsom pränt en stor del av gemene man tror vara infallible [dvs. ufejlbarlig], framställes såsom en extrem drinkare, som dagligen sovit ut den ena ruset efter det andra". Formålet med cirkulæret var at få stiftets præster til at efterlyse og konfiskere de eksemplarer af "Gubben Noach", som fandtes ude i menighederne. Der skete dog ikke Bellman noget denne gang, og visen blev hans hidtil største succes. Der skete ham heller ikke noget, da Stockholms konsistorium i 1773 finder at Bellman "drifwet gäck uppå religionens bekostnad" pga. en strofe i *Hvad Nytt? Hvad Nytt?* og antegner i protokollen at "Bellman haft företräde og fådt erindran at framdeles sig til wara taga för alt anstötligt emot religionen og en sann Guda dyrkan uti i sine poetiska arbeten".⁹

Mit "tilfældige" fund af Riffbjergs takkebrev til Sonne blev således afsæt for videresendelse af intertekstuelle referencer til for- og nutid – og at vise litteraturhistoriske sammenhænge på tværs af tid, sted og nationalitet. Studiet af Bellman, eller rettere hans tekster, kan desuden bidrage til påvisningen af tekstanalytiske, genrebæssige, retoriske og musikalske sammenhænge, samt til at gøre Bellman aktuel og nærværende som forfatter og Fredman som konferencier og estradör, og altså fjerne spindelvævet fra optagetheden af Bellmans personalhistorie og forsøgene på at "privatisere" epistlernes og sangenes figurer. Bellman er ikke et folkloristisk frilandsmuseum, han er en enestående forfatter og skal behandles som sådan, og hans figurer skal forstås og behandles som aktører i et fiktivt univers. Og receptionen af ham i eftertiden, hans påvirkning af og betydning for dens forfattere. Hans indirekte betydning har jeg prøvet at vise i anmeldelsen af 2 CD'er (Riffbjerg læser) og i en anmeldelse af Thorstein Thomsens roman *Bellmans guitar* (2014), der "tilsyneladende" intet har med Bellman at gøre i dag andet end som et symbolsk "brand". Han er altså stadig lyslevende. Det er (også) disse litterære, kulturelle og intertekstuelle perspektiveringer, *MfSBiD* skal skrive om – og det gør den nye redaktion da heldigvis også – læs nr. 89, 90 og denne artikel!

1. Per Krafft d.y., Carl Michael Bellman, 1779

NOTER

- 1: Per Olsen & Søren Schou (red.): *Denne Sonne* (1996).
- 2: Hans Brix m.fl. (red.): *Thomas Kingo. Samlede Skrifter*, bd. 1-7 (1939-74).
- 3: Jørgen Sonne: *Emil Aarestrup. Prosa og Person. En kulturel Antologi* (2006).
- 4: "Søvnen og Hvilen af Rusens Lænke nu løste den Gamle,/Og da hans Hjerne for Vinen blev klaret og Baandene sprængtes,/Kender han straks, hvad Sønnen, den Taabe, mod ham havde udtænkt". Her efter F.J. Billeskov Jansen: *Danmarks Digtekunst. Fra Oldpoesien indtil Klassicismens Gennembrud*. 2. udg. (1969/1944) s. 87.
- 5: [83] Tredje Dag i Ugen. Fortale til denne tredje Dags seglats af Noe, som med Arken paa Vandene foer viide om i Verden: "O Noe, Noe good, hvor est du mig i Sinde! (...) I Vand stood Skof oc Lund, hvor ved du skulde hætte,/Din Ager drukned var, som bedst dig skulde føde,/Som tang paa Hafsens bund, stood al din Viinggaard øde". Vagn Lundgaard Simonsen (red.): *Anders Arrebo: Samlede Skrifter*, bd. 1. Hexaëmeron. Lejlighedsdigte – Breve (1965) s. 118.
- 6: François Villon: *Store Testament 1462-1962* (1962) s. 81. Lot (Første Mosebog, 19) var brorsøn af Abraham; hans hustru forvandlede ril en saltstøtte under Sodomas undergang. Han avlede i beruselse børn med sine to døtre. Cotard havde ført en sag for Villon, da pigen Denise stævned ham for at have sunget smædeviser om hende – og det var strafbart.
- 7: Lars Lönnroth: *Ljuva karneval!* (2005) s. 88.
- 8: Carl Michael Bellman: *Fredmans epistlar*, red. Gunnar Hillbom & James Massengale (1990); Charles Baudelaire: *Helvedsblomsterne*; da. overs. ved Peter Poulsen (1997); Jens August Schade: *Den levende Violin. Aandelige Sange og sanselige* (1966/1926): "Jeg har privat/et paradis/paa 5. sal/p.t. paa denne jord//der sker saa mange/sære ting/i apparater/raabes over jord//mirakler sker – /men stille her/der lyder dæmpet latter/der lyder dæmpet graad/hos mig paa vimmelskafte//der kommer Frans Assisi/der kommer Otto Gelsted/og stakkels Baudelaire/med de hullede støvler/alle de som skælver her og der/naar det store kommer nær os//der siges mange ting/der gøres mange ting/men nogle sidder sagte/forstummet under stjernerne."
- 9: Mats Hayen & Henrik Mickos (red.): *I Bacchi Wingård. Studier i Par Bricoles 1700-tals historia* (2015) s. 98-100.

RANDI LARSEN HAR HAFT BESØG AF JAN LUNDQVIST OG TALT OM HANS KOMMENDE BELLMAN-MUSEUM I LINKÖPING

Jan Lundqvist kom på besøg hos mig den 3. juli for at få overdraget billeder og andet materiale fra udstillingen "Bellman i billed & digt" i 2007 på Frederiks Bastion ved Christianshavn, som han vil inddrage i sin store samling af Bellman-materiale til sit kommende Bellman-museum.

Vi er meget taknemmelige og glade i styrelsen, over at vi har fundet en person som vil bevare disse illu-

strationer og anvende dem på en måde, hvor de kommer til ære og værdighed, og ikke være henvist til at gemmes væk i et arkiv.

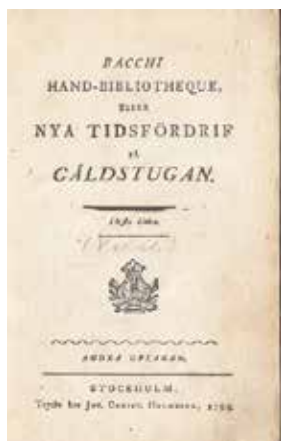
Jan Lundqvist er tidligere bibliotekar ved universitetsbiblioteket i Linköping, mangeårigt medlem af det svenske Bellman-sällskap, og nu også medlem af SBiD.

Vi var sammen i ca 3 timer og nåede naturligvis at tale en masse Bellman, gennemgik en del af billedmaterialet i kasserne som skiftede ejer, og kiggede på bøger og cd'er. Jan Lundqvist sidder inde med en enorm viden om Bellmans baggrund og hans tekster, og også om Bellman-forskere og musikalske udøvere.

Muséet som Jan Lundqvist vil starte, kommer formentlig til at ligge på hans bopæl, ca 10 km udenfor Linköping. Dette ligger dog ikke helt fast, det kan også komme til at ligge i Linköping centrum.

Den samling som foreligger og som man forhåbentlig vil finde på det kommende museum, er en mængde bøger, bl.a. gamle originaludgaver af Bellman fra 1790 og 1791, Sondéns udgave fra 1830erne og Carléns fra 1860erne. En udgave fra København 1844 på svensk med danske kommentarer. Forskere som Jan Lundqvist vil have repræsenteret er bl.a. Eichhorn, Afzelius & Risberg. Der findes moderne monografier på estisk, lettisk, tjekkisk, russisk, islandsk m.fl. Derudover eksemplarer af moderne svenske forskere, bl.a. Arvid Stålhane som startede det svenske Bellman-selskab, desuden Byström, Hillbom og Standardupplagan af Fredmans Epistlar & Sånger som resultat. Den store nordiske inte-

På museet kommer naturligvis musik, men også medaljer, medaljonger i gips, en kopi af CMBs dødsmaske og GIII:s ditto, desuden porcelæn (forskelligt 1700-tals interiør), emblemer og portrætter i forskellige størrelser. Man vil også kunne finde tryksager som programblad, tidskriftsartikler, foreningstryk fra Par Bricole og Bellmans minne. Der findes flere end 2000 genstande, men dette er i hovedtræk hvad muséet vil indeholde. Der foreligger dog endnu ingen tidsplan for hvornår Lundqvists museum vil åbne, så vi må vente lidt med at svælge i Bellman-værker og genstande. Af rejse til Linköping tager ca. 4 timer i bil, og tog til Stockholm stopper også i Linköping. I nærheden af Linköping ligger Vadstena kloster, og i Linköping har de bl.a. 'Gamla Linköping' og sluserne 'Bergs slussar' i Göta Kanal som bestemt er værd at kombinere med et besøg.

MED VENLIG HILSEN.
GEORG T. AMSINCK
KASSEMESTER
MAIL: G.T.AMSINCK@GMAIL.COM

I bind 7 i skriftserien, *Tøm nu dit glas, se Døden på dig venter.* Nye vinkler på *Bellman*, analyserer, fortolker og diskuterer 24 skandinaviske litteraturforskere Carl Michael Bellmans værker, ikke blot *Fredmans Epistler & Sange*, men også andre, mindre kendte sider af det mangfoldige forfatterskab. Bogen er redigeret af Per Olsen, Randi Larsen & Hans Lundsteen fra selskabets styrelse.

Bogladeprisen er 500,00 kr, medlemmer får 50% rabat ved bestilling til: Forlaget Spring, Taffelbays Alle 7, 2900 Hellerup. michael@forlagetspring.dk

SALG AF BØGER, CD OG DVD

SBiD skrifter

- Jens Kr. Andersen: ***Bellman og de danske guldalderdigtere.*** (1996) (SBiD, 1) **150 kr**
- Søren Sørensen: ***Danske Bellmaniana.*** (1999) (SBiD, 2) **175 kr**
- Jens Kr. Andersen (red.): ***Bellman og Danmark*** (2004) (SBiD, 3). **300 kr**
- Hans Lundsteen: ***C. M. Bellmans salmer.*** (2012) (SBiD, 6) **100 kr**
- Erik Harbo m.fl.: ***Bellman i Kbh. Bymuseums Havesal.*** 1990 (udg. 2012) **Dvd specialpris: 80 kr**
- Erik Harbo: ***Bellman om kroer, kvinder og Karons båd.*** (17 numre), kun på **MC kasette: 80 kr**
- Bengt Ole Lindberg: ***Balladen om Ulla.*** (2020) **80 kr**

Andre bøger:

- ***Tøm nu dit glas, se Døden på dig venter.*** (2015). (se annonce andetsteds i bladet) **250 kr**
- Leif Bohn: ***Carl Michael Bellman: Fredmans Epistler & Sange.*** På dansk ved Leif Bohn 1997. **150 kr** (pris for ikke-medlemmer er 200 kr).

Henvendelse: Eva Holbek,
Evaholbek@email.dk

- Søren Sørensens *Bellmanroman* ***Sisyphos i slotsvagten.*** **75 kr**

Bestil:

Ole Simonsen, Bringetoften 33, 3500 Værløse tlf. 44976059 olesim@post.tele.dk. Til ovennævnte priser lægges forsendelse.

ÅRSMØDE I SBiD 2017:

Torsdag den 2. februar på den svenske ambassade kl. 19.00. Adresse: Sankt Annæ Plads 15B. Observér at det i år ikke er den 4. februar, da denne falder i en weekend. Der vil blive serveret et glas vin eller 2, men i år tilbydes der desværre ikke mad til årsmødet. Tilmelding hos formand Henrik Bøggild, hb@bellman.dk senest 20/1 2017.

UNDERHOLDNING

DrK sender for tiden serien 1790, en svensk dramaserie fra 2011. www.dr.dk/tv/se/anno-179/-/anno-179-5-1 - et link til del 5, kan måske stadig nås når bladet udkommer.

SELSKABET BELLMAN I DANMARK:

Formand: Komponist Henrik Bøggild

Næstformand: Gymnasielærer,
mag.art. Randi Larsen,

Sekretær:

Billedhugger Karen Nordentoft

Kasseimester: Civiløkonom

H.D. Georg Teddy Amsinck

Styrelsesmedlemmer:

Skuespiller Jarl Forsman

Operasanger Erik Harbo

Bioanalytiker Dorte K. Jepsen

Lektor, mag.art. Per Olsen

Visesanger Alex Pedersen

Civilingeniør Leif Rørbøl

Tilknyttet styrelsen:

Advokat Claus Arup

Skuespiller Nis Bank-Mikkelsen

Tilforordnet styrelsen:

Ambassadesekretær

Jenny Valind

Ansvarshavende redaktør af

MfSBiD: Randi Larsen.

Layout: Maria Thilo

Tryk: Henrik Bøggild

Udgiver:

Selskabet Bellman i Danmark

Redaktion af skriftserien:

Randi Larsen & Per Olsen

Sophienholmudvalg:

Dorte Jepsen, Karen Nordentoft,

Jarl Forsman & Henrik Bøggild

Hjemmeside:

www.bellman.dk

Alex & Flemming Pedersen

BELLMAN-KALENDER (2016):

Onsdag d. 4. januar

Forslag fra medlemmerne til dagsordenen for årsmødet 2017 indsendes til formand Henrik Bøggild senest den 4. januar.

Fredag den 20. januar kl. 19.30

Bellman – Elskov, vin & basfioler – Teater Optimis.

Tøvelde Forsamlingshus

Søndag den 29. januar kl. 19.30

Bellman – Elskov, vin & basfioler – Teater Optimis.

Skovridergården, Nakskov

Torsdag den 2. februar kl. 19.00

Årsmøde på den svenske ambassade

Søndag den 5. februar kl. 16.00

Bellman – Elskov, vin & basfioler – Teater Optimis. Nødebo Kro

Tirsdag den 21. februar kl. 19.30

Bellman – Elskov, vin & basfioler – Teater Optimis. Greve Bibliotek

Tirsdag den 28. februar kl. 19.30

Bellman – Elskov, vin & basfioler – Teater Optimis. Godset i Kolding.
Arrangør: Kolding Teaterforening

Marts 2017

MfSBiD nr. 92 udkommer.

Fredag den 28. april kl. 19.30

Bellman – Elskov, vin & basfioler – Teater Optimis. Herning Musikskole.
Arrangør: Foreningen Norden

INDHOLD:

- S. 2 LEDER V. RANDI LARSEN
- S. 3 ANMELDELSE AF FREDMANDAGEN 18/11
V. GEORG AMSINCK
- S. 5 OM FJÄRILN VINGAD
V. DORTE THORSEN
- S. 8 BELLMAN & SONNE & VILLON & KINGO & RIFBJERG
V. PER OLSEN
- S. 16 INTERVIEW AF JAN LUNDQUIST
V. RANDI LARSEN
- S. 17 ANNONCER, KALENDER OG PRAKTISK INFORMATION